

YHTEENVETO

TEKSTI Anna Häggman

”Heräsi kysymys, miksi luontoa ei arvosteta”

Nuoret Imatralla, Oulussa ja Tampereella kävivät dialogia luonnon merkityksestä ja siitä, kuinka luonnon koettu merkitys vaikuttaa ponnisteluihin sen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi. Keskusteluissa mukana olleille nuorille oikea kysymys ei ollut tarvitseeko luontoa suojella, vaan kuinka toimeen tartutaan riittävän nopeasti ja vaikuttavasti.

ITLA KOORDINOI kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettyjä luontodialogeja. Keskustelut olivat osa Sitran ja Dialogiakatemian järjestämää Suurta luontodialogipäivää 9.3.2022. Tavoitteena oli kannustaa suomalaisia käymään rakentavaa keskustelua luonnosta ja syventää ymmärrystä suomalaisten luontosuhteista ([Sitran uutinen](#)). Itla halusi saada lasten ja nuorten ääntä kuuluviin osana tätä laajempaa kokonaisuutta.

Tässä yhteenvedossa on mukana yli 80:n eri ikäisen nuoren ajatuksia. Keskusteluihin osallistui kolme 8. luokkalaisten ryhmää, yksi 9. luokkalaisten ryhmä sekä kolme Luontoliiton Ekokipinä-hankkeen ryhmää, joista yksi muodostui 17–18-vuotiaista lukiolaisista ja kaksi pääosin 16–17-vuotiasta ammatitopiston opiskelijoista.

Vaikka keskustelut olivat erilaisia jo ikätason mukaan, samat teemat toistuivat yllättävän paljon.

Kolme viestiä vahvistui erityisesti:

1. Jokapäiväiset kokemukset lähiluonnossa luovat turvaa ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti
2. Nuorille on selvää, että luontoa täytyy suojella ja että se vaatii isoja muutoksia kulttuurissa, taloudessa ja päätöksenteossa
3. Luonnosta ja luontosuhteesta puhumiselle tarvitaan tilaa ja aikaa – kokemusten jakaminen luo yhteenkuuluvuutta ja auttaa jäsentämään omien kokemusten merkityksiä

Dialogeista tehtyjä muistiinpanoja käytetään [Sitran Luontoviisas Suomi 2035 -visiotyön](#) tukena. Tämä yhteenveto tukee Itlan kehittämistyötä teeman parissa sekä Opetushallituksen kestävyyskasvatuksen kehittämishankkeessa tehtävää työtä.

Suuri kiitos kaikille dialogeihin osallistuneille heittäytymisestä yhteiseen kuunteluun ja pohdintaan.

Jokapäiväiset kokemukset lähiluonnossa luovat turvaa ja hyvinvointia

Dialogeista välittyi nuorten innostus puhua kokemuksistaan ja muistoistaan. Luonto on nuorille tärkeä ja se koetaan kokonaisvaltaisesti. Jokapäiväisten kokemusten merkitys korostui dialogeissa ehkä yllättävänkin paljon. Erityiset, unohuttomat luontokokemukset esimerkiksi lomamatkoilla tulivat selvästi vähemmän esille. Tamperealaisen opiskelijan keskustelun lopuksi kirjoittama oivallus kiteyttää tämän hyvin:

”Pienet asiat luovat isoja muistoja, jonka vuoksi niistä pitää olla kiitollisia.”

Monet kuvasivat kodin tai koulun lähellä olevia pieniä puisto- tai metsikköalueita itselleen jo lapsuudessa rakkaiksi leikkipaikoiksi. Luonnossa on myös harrastettu ja retkeilty: uintireissut, pulkkamäet, hiihtoladut ja pyöräilymaastot ovat tärkeitä. Luonto koetaan kaikilla aisteilla ja se on ollut monelle tapahtumapaikka pienille ja suurille seikkailuille:

*”olen maistellut kaikenlaista esimerkiksi kuusen neulasia ja ruusun kukkia”
tai
”ajettiin moottorikelkalla puita rekiperässä pimeässä, alkoi sataa räntää ja ottalampusta loppui akku.”*

Luonnossa on koettu myös mieleenpainuvia kohtaamisia:

”yhesti, kun olin pyöräilemässä metsäpolulla, orava tuli pyörän ohjaustangolle ja jäi ihmettelemään”.

(8. luokan oppilaat, Oulu)

Lähimetsissä on saanut kokea itsenäistymisen kokemuksia ja tutkia ja ihmetellä joko itsekseen tai perheen tai kavereiden kanssa. Myös koti- ja lemmikkieläinten kanssa vietetty aika luonnossa on ollut merkityksellistä useille nuorille. Esimerkiksi koiran kanssa ulkoilu metsässä tuottaa iloa, kun näkee eläimen nautinnon liikkumisesta ja yhdessä tekemisestä. Hyvin monilla keskustelijoilla mökkeily vanhempien tai isovanhempien kanssa on tuonut merkityksellisiä luontokokemuksia ja vastapainoa kaupunkilaiselämälle.

”Me puhuttiin just siitä, että kun on kesämökki, niin se on järven rannalla kaukana kaikesta ja pystyy rentoutumaan ja rauhoittuu ja nauttii kun kalat

hyppii vedessä ja on nättiä ja linnut laulaa. Niihin ei kiinnitä oikein huomioo täällä kaupungissa niin paljoo, kun on vilinää ja vilskettä.”
(opiskelija, Tampere)

Luonnon tuoksut, äänet ja hiljaisuus sekä sen tarjoama lohtu, turva ja kauneus olivat läsnä nuorten kokemuksissa. Kaikissa keskusteluissa nousi esille luonnon tärkeys mielen hyvinvoinnille, rauhoittumiselle ja stressin vähenemiselle. Metsässä, vesillä tai muuten luonnossa oleilusta saa nuorten sanoin ”zen-olon” ja ”aivot saa levätä”. Se on myös monelle aikaa ilman puhelinta tai ainakin puhelin on helpompi pitää taskussa, kun on vaikka metsässä kävelemässä. Muutamat nuoret toivat kommentteissaan esille saavansa luonnossa inspiraatiota omiin koulu- ja harrastusprojekteihinsa ja ihan uudenlaisia ajatuksia. Moni oli myös kokenut pienuuden tunnetta, esimerkiksi tähtitaivaan alla tai kauniissa maisemassa. He olivat kokeneet nuo hetket pysäyttäväiksi ja koskettaviksi.

Nuorilla oli myös kokemuksia siitä, kuinka koulun lähiluonto on otettu monipuolisesti osaksi koulutyötä. Oppilaat listasivat erilaisia projekteja ja tutkimuksia eri oppiaineissa tieteistä taiteeseen ja kotitalouteen sekä elämyksiä ja liikuntaa. Koulun lähiluontoon liittyvissä kommentteissa korostui yhdessä tekeminen.

Toisten nuorten kokemuksen mukaan koulussa ei ollut ymmärretty lähimetsään liittyviä mahdollisuuksia. Lapset olisivat halunneet viettää välitunteja kouluja ympäröivillä metsäalueilla, mutta se oli kiellettyä turvallisuussyistä. He tuntuivat ymmärtävän perustelut, mutta pohtivat kuitenkin olisiko välituntien viettäminen metsäalueilla ollut mahdollista järjestää, jos se olisi nähty tärkeäksi.

”Että minkä takia pitää periaatteessa pakottaa lapsia elämään sellaista asfalttielämää, jos haluaa mennä luontoon? Että minkä takia ne ei voinu mennä sinne metsään? Ei se olis vaatinu kun yhden valvojan joka pällistelee siellä.”

Moni nuori kertoi dialogeissa surusta oman lähialueensa luonnon muuttumisesta ja häviämisestä esimerkiksi hakkuiden kautta:

”Muistan vielä sellaisen metsäreitin joskus kuusvuotiaana, minne mentiin koiran kanssa. Sitten se kaadettiin pois, kun yks päivä mentiin sinne ja mä olin ihan rikki siitä. Sinne oli jääny kaikkia mun lehujakin.”

Dialogit olivat selvästi saaneet nuoret havahtumaan siihen, että heillä kaikilla oli paljon merkityksellisiä kokemuksia luonnosta. Erään nuoren kirjoittama oivallus oman keskustelunsa jälkeen on kuvaava:

”Heräsi kysymys, miksi luontoa ei arvosteta.”

Luontoa täytyy suojella ja se vaatii isoja muutoksia

Keskustelujen alustuksessa tuotiin esille, että kun puhumme luonnosta, puhumme samalla hyvinvoinnistamme, terveydestämme ja taloudestamme. Nuoret pohtivatkin luonnon merkitystä monista näkökulmista ja monella tasolla. Nuorille tuntui kautta keskustelujen olevan hyvin selvää, että ihminen on vain yksi osa luontoa ja että olemme täysin riippuvaisia luonnosta. Useissa keskusteluissa nuoret toivat esille luonnon itseisarvon. Tämä myös herätti pohdintaa siitä, pitäisikö

Nuorille tuntui kautta keskustelujen olevan hyvin selvää, että ihminen on vain yksi osa luontoa ja että olemme täysin riippuvaisia luonnosta.

yksilöiden kokemuksilla ja luontosuhteella olla lainkaan merkitystä luonnon suojelun kannalta – eikö luontoa pitäisi suojella ja kunnioittaa joka tapauksessa? Toisaalta nuoret tunnistivat, että omakohtaisten luontoelämysten kautta avautuu luonnon arvostus ja merkitys. Keskusteluissa heräsi kysymys, voiko arvostusta välittää muille.

Nuoret puhuivat jokaisessa keskustelussa tarpeesta suojella tai pelastaa luonto, esimerkiksi *”luonnon täytyy säilyä”* (8. luokan oppilas, Imatra) ja *”kaikkia ekosysteemejä tulee suojella, myös kaupungeissa”* (lukiolainen, Tampere). Tämä poikkesi aikuisten puheesta esimerkiksi mediassa, jossa ympäristöasioista ja ekologisesta kestävydestä puhutaan usein muilla termeillä.

Tamperelaisen ammattiopiston opiskelijan vastaus kysymykseen *”mikä meitä estää pysäyttämästä luontokatoa?”* oli ytimekäs: *”raha”*. Samoilla linjoilla oli oululainen 8. luokan oppilas:

”Ihmisten ahneus estää pysäyttämästä luontokadon.”

Myös omien vaikutusmahdollisuuksien rajallisuuden aiheuttama lannistuminen näkyi vastauksissa:

”Varmaankin se, että jos koemme olevamme yksittäisiä ihmisiä, jotka eivät voi vaikuttaa yksin suuressa maailmassa.”
(8. luokan oppilas, Oulu)

Keskusteluista välittyi selkeä ymmärrys, että ihmisen toimintaa, arvoja ja kulttuuria pitää muuttaa. Useissa kommentteissa välittyi pettymys aikuisten toimintaan ja turhautuminen siitä, että puheet ja todellisuus eivät usein kohtaa:

”Ylöjärvellä oli semmonen tilanne, että suunniteltiin metsän kaatoa. Mut sit siellä oli uhanalainen laji ja sitä metsää ei sais kaataa. Mut sit sitä

*alettiin kaataa ”vahingossa”. Et herää kyllä kysymys et oliko vahingossa.”
(lukiolainen, Tampere)*

Kuilu ja jännitteet aikuisten ja nuorten välillä tulivat esille myös näissä kahden tamperelaisen lukiolaisen puheenvuoroissa:

”Aikuiset saattaa suhtautua meihin nuoriin silleen et ette te mistään mitään ymmärrä. Tehtiin joskus vaalikoneita ja mä menin siihen sanomaan, et kyllä luontoo pitää suojella ja sit heti tultiin sanomaan et oon vihervasemmistonuori ja en tajuu mistään mitään. Et ei leimattais heti tyhmäks.”

”Mä oon kuullu vanhemmilta sukupolvilta, että sehän ei oo niitten ongelma, kun ne on kuolleita sitten, kun tää tulee ongelmaks. Luulis et vanhempia ja isovanhempia kiinnostais, kun me joudutaan kärsimää.”

Keskusteluissa ilmaistiin myös pelkoa siitä, että mitä jos herääminen katastrofiin tapahtuu liian myöhään.

*”Minusta on vaikea uskoa luontoon ja tulevaisuuteen positiivisesti koska luulen, että ihmiset eivät lopeta luonnon tuhoamista.”
(9. luokan oppilas, Tampere)*

Tampereella lukiolaiset pohtivat toimenpiteitä koronapandemiassa ja Ukrainan kriisissä verrattuna ympäristökriisiin. Kun kriisi on akuutti ja riittävän käsinkosketeltava, toimeen tartutaan ja isojaakin ongelmia on mahdollista ratkaista. Ympäristöasioissa ei vielä mitään vastaavaa ole heidän kokemuksensa mukaan tapahtunut, vaikka kiire on suuri. Aikuisilta ja erityisesti päättäjiltä Suomessa ja EU:ssa nuoret odottavat vastuun kantamista ja sääntöjä. Nuoret kokivat, että tällä hetkellä yksilöllä on liian suuri vastuu.

*”Koronankin kanssa tuli selkeät ohjeet, miten toimia. Pitäiskö ilmastomuutoksen kanssa olla yhteinen linja? Nyt on vähän silleen omalla vastuulla se toiminta.”
(lukiolainen, Tampere)*

Moni keskustelijoista oli tehnyt eri kokoisia muutoksia omassa elämässään esimerkiksi kierrättämiseen, liikkumiseen tai ruokavalioon liittyen. Keskusteluissa korostuivatkin yksilöiden valinnat, joilla voidaan epäsuorasti vaikuttaa luontoka-

don pysäyttämiseen. Yhtä vahvasti esiin ei noussut yhteiskunnallinen vaikuttaminen, kuten kansalaisaktivismi, äänestäminen tai esimerkiksi yhteisöllinen vapaaehtoistoiminta, kuten elinympäristöjen ennallistaminen.

Tamperelaisen lukion opiskelijan kirjoittama oivallus alleviivaa tarvetta mahdollistaa nuorille erilaisia keinoja tarttua toimeen:

”Ongelma ei (ainakaan tässä porukassa) ole motivaation puute vaan se, että ei ole/ei koeta olevan konkreettisia keinoja tehdä jotain.”

Voisiko nuorille tärkeän lähi- ja kaupunkiluonnon monimuotoisuuden tukemista mahdollistaa uusilla tavoilla? Voisiko harrastustoiminnan ja koulujen kautta löytä uusia, yhteisöllisiä toimintakanavia nuorille?

Luontosuhteesta puhuminen luo yhteenkuuluvuutta ja auttaa jäsentämään omia kokemuksia

Käsitteenä luonnon monimuotoisuus vaikutti olevan ainakin osalle nuorista melko vieras. Nuoret toivat esille, että luontokato on ilmiönä sellainen, että sitä on vaikea havaita omassa elämässä ja että sen ymmärtäminen vaatii erityistä paneutumista ja perehtyneisyyttä. Keskustelu dialogitilanteessa oli erilaista kuin normaaleilla oppitunneilla:

”Bilsan tunnilla on tietopainotteista ja on paineet siitä, että pitää puhua oikeeta asiaa niin kiva, että tässä ei tarvi.” (lukiolainen, Tampere)

Nuoret saivat dialogista uusia näkökulmia ja kuuluivat monipuolisesti luonnon merkityksestä toisille. Tämä oli vahvasti myös kokemusta siitä, että erilaisten näkökulmien ja kokemusten ymmärtäminen on tärkeää ympäristökysymyksissä. Tamperelaiset lukiolaiset tunnistivat olevansa valikoitunut porukka ja kertoivatkin kiinnostuneensa siitä, mitä nuoret laajemmin heidän lukiossaan ajattelevat luonnosta. Onkin kiinnostavaa pohtia, voisiko tällaisilla keskusteluilla auttaa jäsentämään ja nivomaan erilaisia ilmiöitä nuorten omaan kokemusmaailmaan.

Keskustelujen oivalluksista välittyi nuorten havahtuminen luonnon suureen rooliin omissa kokemuksissaan, muistoissaan ja jokapäiväisessä elämässään:

”Tajusin sen, miten paljon arvostan sitä paikkaa, missä asun. Kuinka siellä saa oikeasti olla luonnon keskellä ja nauttia rauhasta ja maisemista.”

YHTEENVETO

Samassa keskustelussa toinen tamperelainen lukiolainen kertoi talonsa takana olevan metsän kaatamisesta ja lisäsi:

”Tää tuntu tärkeeltä kertoo tässä. Sitä oli pitänyt jotenkin itsestäänselvyytenä. Se oli jäänyt jotenkin toissijakseksi asiaksi, kun keskittyy kouluun ja nyt vast tajus sen metsän merkityksen.”

Nuoret arvioivat dialogiin osallistumisen ja toisten kokemusten kuulemisen olleen antoisaa. Toisten samansuuntaisten kokemusten ja ajatusten luonnon merkityksestä koettiin vahvistavan yhteenkuuluvuutta.

*”Monet ihmiset välittävät oikeasti luonnosta, vaikka eivät sitä arkielämässä ilmaisisi..mutta kun aletaan puhua, niin juttua tulee.”
(8. luokan oppilas, Imatra)*

Kiitos yhteistyöstä koululaisten luontodialogiin järjestäjäkumppaneillemme Jaana Sillmanille (lehtori, Lapin yliopiston harjoittelukoulu) ja Jussi Tombergille (kehittäjäopettaja, Kestävä kehitys ja luonnontieteet, Oulun kaupunki) konseptin suunnittelussa, opettajien tukimateriaalin ja ohjeistuksen kehittämisessä sekä opettajien kutsumisessa mukaan tapahtumaan. Suuri kiitos nuorille arvokkaista ajatuksista, jotka tarjoavat ikkunan nuorten maailmaan, sekä kaikille mukana olleille opettajille ja keskustelujen fasilitoijille heittäytymisestä dialogin järjestämiseen ja keskustelujen kirjaamiseen. Kiitos myös Dialogiakatemian Janne Kareiselle ja Sitran Alexander Kohlille yhteistyöstä järjestelyissä, suunnittelussa ja yhdistämisestä muiden Luontodialogipäivän nuorten keskustelujen järjestäjien kanssa. Näin nuorten dialogien yhteenvetoon saatiin mukaan merkittävänä lisänä myös Luonto-Liiton Ekokipinä-hankkeen fasilitoimat nuorten dialogit.

Luku-, kuuntelu- ja jatkokeskusteluvinkkejä:

- [Sitran luontoviisas Suomi visio 2035 -sivusto](#)
- [Nuorisobarometri 2021](#), jonka teemana oli kestävä kehitys ja ilmasto
- Itlan politiikkasuositukset 2022:1 [Lapsille pitää turvata mahdollisuudet vahvistaa luontosuhdettaan](#)
- [Lapsuuden rakentajat podcast 20: Luontosuhde](#). Aiheesta keskustelevat lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen ja Suomen ympäristökeskuksen tutkija, ryhmäpäällikkö Riikka Paloniemi.
- Syksyllä 2021 Itla järjesti dialogisarjan asiantuntijoiden kanssa aiheesta, kuinka lasten ja nuorten sekä luonnon hyvinvointia voidaan edistää enemmän yhdessä.
[Poimintoja keskusteluista sekä kattavampi yhteenveto.](#)